

УДК 336.226.322:658.14/.17

<https://doi.org/10.31713/ve2202516>

JEL: H25, H32, K34, M41

Осадча О. О. [1; ORCID ID: 0000-0003-1314-3281],

д.е.н., професор,

Дума В. Л. [1; ORCID ID: 0000-0002-6568-8884],

к.е.н., доцент

¹Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

ОПТИМІЗАЦІЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ШЛЯХОМ РЕОРГАНІЗАЦІЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ

У статті досліджено теоретико-практичні засади податкової оптимізації в розрізі податку на додану вартість (ПДВ) через реорганізацію юридичних осіб. Розглянуто механізми передачі активів без виникнення зобов'язань із ПДВ у межах процедур виділу та поділу, з акцентом на законодавче регулювання та бухгалтерський облік. Визначено ключові переваги податкового планування, що базується на структуризації активів і зобов'язань. На основі моделювання типових господарських операцій у таблиці систематизовано бухгалтерські проведення для підприємства, що передає активи, і підприємства- правонаступника. У роботі обґрунтовано, що застосування інструментів реорганізації дозволяє досягти ефективної легальної мінімізації податкового навантаження без порушення вимог чинного законодавства.

Ключові слова: податкова оптимізація; ПДВ; реорганізація юридичної особи; податкове планування; фіскальна політика; легальна мінімізація податкового навантаження.

Актуальність теми. ПДВ посідає ключове місце у системі непрямих податків України, справляючи суттєвий вплив на фінансово-економічну діяльність суб'єктів господарювання.

Окрім того, податок на додану вартість є ключовим джерелом доходів державного бюджету України, стабільно забезпечуючи значну частку податкових надходжень. Згідно з даними Міністерства фінансів України, у 2025 році (станом на 1 квітня) надходження від ПДВ з вітчизняних товарів (з урахуванням бюджетного відшкодування) склали 85,15 млрд грн, що становить 8,16% від загальних доходів зведеного бюджету. ПДВ з імпортованих товарів забезпечив 118,83 млрд грн, або 11,39% від загальних доходів [1].

Таким чином, ПДВ стабільно залишається одним із основних джерел доходів бюджету України, що підкреслює його важливість для фінансово-економічної діяльності держави.

У 2024 році, за даними Державної податкової служби України, ПДВ становив 58% усіх надходжень до загального фонду державного бюджету, податок на прибуток – 31%, а податок на доходи фізичних осіб – 6% [2] (рисунок).

Рисунок. Питома вага основних податків у доходах держбюджету України (2024 рік)

Джерело: розроблено автором за [2].

Податкова оптимізація в Україні, зокрема в контексті податку на додану вартість, становить невід’ємний компонент сучасного податкового менеджменту підприємства. Вона передбачає легальне зменшення податкового навантаження через використання передбачених законодавством можливостей – пільг, відстрочок, особливих режимів оподаткування тощо. Як складова податкової стратегії, оптимізація формує основу для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень у сфері оподаткування, зокрема в частині ресурсного забезпечення і прогнозування податкових витрат [3].

З огляду на фіскальну значущість податку на додану вартість як одного з провідних джерел формування доходної частини бюджету України, питання його оптимізації набуває особливої актуальності. Поряд із цим ПДВ характеризується підвищеним рівнем податкової вразливості, зокрема через поширеність схем ухилення від оподаткування, що обумовлює необхідність ретельного податкового

планування. Раціонально побудована стратегія планування зобов'язань із ПДВ дозволяє суб'єкту господарювання у межах чинного законодавства забезпечити скорочення податкового тиску, підтримати належний рівень ліквідності, підвищити ефективність використання фінансових ресурсів, а також зменшити ризики фіскального характеру. Зокрема, йдеться про зниження ймовірності виникнення помилок у податкових розрахунках, недопущення порушень термінів подання звітності та запобігання застосуванню штрафних санкцій з боку контролюючих органів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика ефективності податкової оптимізації та її впливу на економічні процеси є предметом активного дослідження вітчизняних науковців. Зокрема, податкова оптимізація розглядається як невід'ємна складова фінансової стратегії підприємства та інструмент реалізації державної податкової політики. На мікрорівні ефективність податкової оптимізації оцінюється через досягнення економії коштів та зниження податкового навантаження без порушення законодавства. Деякі дослідники пропонують використовувати коефіцієнт ефективності податкового планування, який визначається як відношення зекономлених сум податку до загальних податкових зобов'язань [4]. Ефективне податкове планування також сприяє мінімізації податкових ризиків, зокрема уникненню штрафних санкцій та донарахувань.

На макрорівні ефективність податкового планування має двоякий характер. З одного боку, помірне податкове планування стимулює економічний розвиток, залишаючи більше прибутку в розпорядженні бізнесу для інвестицій та розширення виробництва. З іншого боку, надмірна оптимізація, що межує з ухиленням, негативно впливає на податкову систему, зменшуючи надходження до бюджету та спричиняючи необхідність компенсувати дефіцит шляхом підвищення інших податків або запозиченнями. Це може гальмувати економічне зростання в довгостроковій перспективі. Тому в науковій літературі акцентується увага на необхідності досягнення балансу між стимулюванням бізнесу та забезпеченням справедливого оподаткування.

Дослідження свідчать, що в українських умовах ключовим фактором успішного податкового планування є стабільність і передбачуваність податкової політики. У період 2020–2024 років

бізнес зіткнувся з частими змінами податкового законодавства, що ускладнювало довгострокове планування.

Науковці, зокрема Я. В. Самусевич та А. В. Височина, наголошують на необхідності врахування як державних інтересів, так і стратегічних цілей підприємства при здійсненні податкового планування [5]. Вони визначають податкове планування як систему заходів у межах чинного законодавства, спрямовану на оптимізацію податкових платежів і зниження ризиків для підприємств, а також на забезпечення оптимального рівня надходжень до бюджету для держави.

В економічній літературі також розглядається вплив податкового планування на конкуренцію. Легальні механізми оптимізації доступні не всім однаковою мірою: великі міжнародні компанії мають ресурси для складних схем і консультацій, тоді як малий бізнес обмежений у можливостях. Це може призводити до викривлення конкуренції, коли ті, хто успішніше мінімізує податки, отримують перевагу. Зокрема, офшорні схеми раніше використовувалися переважно великим бізнесом для уникнення ПДВ при експортно-імпорتنих операціях. Після впровадження BEPS-правил (Закон № 466) такі можливості звузилися, що вирівнює конкурентні умови. Науковці схвально оцінюють інтеграцію України в міжнародні стандарти податкової прозорості, оскільки це зменшує втечу податків і розширює ресурс бюджету для інвестицій в економіку [6].

Вплив на податкову систему проявляється і у формуванні податкової культури. Якщо законодавство містить багато лазівок, а контроль слабкий, то у бізнесу формується установка, що оптимізація будь-якими способами – норма. Але коли держава послідовно закриває схеми і водночас знижує номінальне навантаження (наприклад, мораторій на перевірки у важкий час або зменшення штрафів за несуттєві порушення), то платники більше схильні добровільно виконувати обов'язки. У період 2020–2024 років простежується саме така еволюція: від фіскальної суворості 2019–2020 до пом'якшення у 2022 і знову до посилення контролю в 2023. Наукові експерти, зокрема М. О. Бондаренко та Я. В. Греца, підкреслюють, що прогнозованість і рівні правила гри є фундаментом для конструктивного податкового планування [7].

Підсумовуючи аналіз наукових джерел, можна констатувати, що податкове планування має позитивний вплив на економіку, коли воно здійснюється в межах закону і стимулює розвиток підприємництва. Воно дозволяє бізнесу ефективніше використовувати ресурси, підвищує інвестиційну привабливість країни та сприяє зростанню ВВП. Водночас зловживання податковим плануванням, зокрема тіньові схеми та агресивна оптимізація, завдають шкоди податковій системі, зменшують доходи бюджету, підривають принцип справедливості оподаткування та можуть погіршувати міжнародну репутацію держави. Тому в Україні останніми роками формується концепція податкової справедливості: легальне планування – так, але в розумних межах. Держава через законодавство та адміністративну практику встановлює межі оптимізації, а бізнес коригує свої стратегії відповідно до цих рамок.

Постановка завдання. Метою даної статті є обґрунтування можливостей використання реорганізації юридичних осіб як інструменту легальної податкової оптимізації в частині податку на додану вартість, а також розкриття її впливу на зменшення податкового навантаження підприємства шляхом моделювання відповідних господарських операцій і бухгалтерських проведення.

Викладення основного матеріалу. З погляду державної податкової політики, процес податкового планування інтерпретується як динамічна взаємодія двох контрагентних сторін, кожна з яких переслідує власні інтереси: суб'єкти підприємницької діяльності прагнуть мінімізувати фіскальне навантаження, тоді як органи фіскального контролю зосереджені на забезпеченні стабільного та повного наповнення дохідної частини бюджету [8]. У такій парадигмі планування зобов'язань із податку на додану вартість розглядається як пошук правомірних механізмів зменшення податкових витрат без порушення положень чинного податкового законодавства.

З метою запобігання зловживанням та недопущення маніпуляцій у сфері оподаткування, держава чітко визначає нормативні межі допустимого податкового планування, відмежовуючи легітимну оптимізацію від дій, що можуть бути кваліфіковані як ухилення від сплати податків. Такий підхід дозволяє забезпечити баланс між інтересами економічної свободи бізнесу та фіскальною безпекою держави.

Упродовж 2020–2024 років важливість стратегічного податкового планування в частині ПДВ значно зросла, що обумовлено

низкою факторів: економічною дестабілізацією, викликаною глобальною пандемією COVID-19, повномасштабною військовою агресією, а також істотними трансформаціями у структурі національного податкового регулювання. В цих умовах підприємства змушені були адаптуватися до нової реальності, концентруючи зусилля на збереженні платоспроможності та фінансової стійкості, тоді як контролюючі органи активізували свою діяльність у напрямі протидії схемам ухилення, зокрема шляхом посилення моніторингу ризикових операцій і платників.

Важливість легального планування ПДВ підтверджується і статистичними даними: протягом 2021 року платникам було відшкодовано 159,7 млрд грн ПДВ, що на 11,6% більше порівняно з 2020 роком [9]. Це свідчить як про активізацію господарської діяльності, так і про широке використання інструментів податкового планування. Водночас ефективність адміністрування податку значною мірою забезпечується автоматизованою системою моніторингу податкових накладних (СМКОР), яка, за аналітичними оцінками, сприяла зростанню надходжень ПДВ до бюджету на 73%, зменшуючи обсяги шахрайських схем [10]. Отже, податкова оптимізація, реалізована в межах правового поля, слугує водночас інтересам бізнесу (через зниження податкових витрат) і держави (через зростання реальних податкових надходжень і детінізацію економіки).

Одним із найбільш ефективних і водночас законних інструментів оптимізації ПДВ є використання механізмів реорганізації юридичних осіб.

Згідно з пп. 196.1.7 п. 196.1 ст. 196 ПКУ, операції, що здійснюються в межах реорганізації (злиття, приєднання, поділу, виділу, перетворення), не підлягають оподаткуванню ПДВ, оскільки вони не є постачанням товарів або послуг у розумінні податкового законодавства. Такий підхід дозволяє підприємствам передавати активи, зобов'язання та інші елементи балансу без формування податкових зобов'язань, що значно знижує рівень податкового навантаження.

Науковий аналіз дозволяє виокремити низку ключових механізмів, через які реорганізація суб'єктів господарювання може бути використана як інструмент законної податкової оптимізації, зокрема в частині мінімізації податкових зобов'язань з податку на

додану вартість (ПДВ). У сучасній податково-правовій практиці реорганізаційні процеси розглядаються не лише як елемент реструктуризації власності чи операційної діяльності, а й як стратегічний інструмент впливу на податкове навантаження підприємства. Серед найбільш поширених напрямів такого впливу доцільно виділити наступні:

1. Передача активів без нарахування ПДВ.

У межах реорганізації підприємства шляхом поділу або виділу передача матеріальних та нематеріальних активів новоутвореним суб'єктам не розглядається як об'єкт оподаткування ПДВ. Відповідно до чинного податкового законодавства, така передача не супроводжується фактом постачання у розумінні ст. 14.1.191 Податкового кодексу України, а отже, не підлягає оподаткуванню [11]. Це дозволяє уникнути нарахування ПДВ, яке б неминуче виникло при звичайному відчуженні (продажу) відповідних активів, що, у свою чергу, забезпечує ефективну податкову нейтральність при передачі майнових комплексів у межах реорганізаційних заходів.

2. Оптимізація податкового кредиту.

Процедура реорганізації може забезпечити збереження та/або перенесення податкового кредиту за раніше придбаними товарами, роботами чи послугами, зокрема в тих випадках, коли активи вже вибули або були списані. За умови документального підтвердження правонаступництва новоутворений суб'єкт зберігає за собою право використовувати податковий кредит попередника. Це відкриває можливість легального зменшення суми податкових зобов'язань у майбутніх податкових періодах без фактичного придбання нових товарів чи послуг.

3. Структуризація активів із метою диференціації податкових режимів.

Реорганізація підприємства може бути спрямована на розподіл активів між кількома окремими юридичними особами з подальшим застосуванням до них індивідуальних податкових режимів. Така практика дозволяє скористатися перевагами пільгових режимів оподаткування (наприклад, для підприємств, які перебувають на спрощеній системі оподаткування або здійснюють пільгові види діяльності) і, відповідно, знизити сукупне податкове навантаження в межах групи компаній. Це так зване «функціональне дроблення бізнесу» може, за дотримання законодавчих вимог, забезпечити

оптимізацію сплати ПДВ за рахунок зменшення бази оподаткування на окремих ділянках господарської діяльності.

4. Розрахунки з учасниками (засновниками) без ПДВ.

У процесі виділу або поділу підприємства допускається передача частки майна або корпоративних прав засновникам без нарахування ПДВ, оскільки такі операції також не відповідають критеріям постачання згідно з податковим законодавством. Така передача, за наявності відповідного документа про розподіл активів, визнається частиною корпоративного перетворення, а не господарською операцією з постачання. Як наслідок, відсутність зобов'язань із ПДВ при виведенні активів дозволяє ефективно управляти корпоративною структурою без додаткових податкових витрат.

5. Попередня підготовка до реалізації окремих активів.

З метою подальшої оптимізації податкових зобов'язань підприємства можуть ініціювати реорганізацію, у межах якої здійснюється виокремлення активів, що мають високий ринковий потенціал (наприклад, об'єктів нерухомості), в окремі юридичні особи. У подальшому це створює передумови для реалізації таких активів за умов, які забезпечують мінімізацію податкового навантаження, зокрема – шляхом застосування спеціальних режимів оподаткування, використання пільг або змін у порядку формування податкового кредиту. Така підготовка може бути частиною довгострокової стратегії трансформації бізнесу або передпродажної реструктуризації.

Розглянемо приклад використання механізму реорганізації підприємств у формі виділу на основі умовної господарської ситуації.

Вихідне фінансове становище. До початку реорганізаційного процесу ТОВ «Бета» володіє: Активами (А) – 150 умовних одиниць; Зобов'язаннями (П) – 150 умовних одиниць.

Результат виділу. У процесі реорганізації з ТОВ «Бета» виділяється нова юридична особа – ТОВ «Гамма». Активи та пасиви розподіляються наступним чином: ТОВ «Гамма» отримує активи на суму 120 умовних одиниць і зобов'язання на таку ж суму; ТОВ «Бета» зберігає залишкову частку активів і пасивів – по 30 умовних одиниць.

Передача здійснюється в межах розподільчого балансу, що дозволяє уникнути нарахування ПДВ, оскільки така операція не є постачанням у значенні Податкового кодексу України (пп. 196.1.7 ПКУ) [11].

Передусім доцільно детально окреслити послідовні етапи реалізації процедури виділу, які формують нормативно та організаційно-правову основу для її практичного впровадження у межах чинного законодавства:

1. Ухвалення рішення загальними зборами учасників ТОВ «Бета» щодо доцільності виділу.

2. Повідомлення кредиторів про намір реорганізації та дотримання 30-денного строку на подання можливих заперечень.

3. Складання розподільчого балансу із фіксацією всіх активів і зобов'язань, що передаються.

4. Подання документів до державного реєстратора для офіційної реєстрації ТОВ «Гамма» та внесення змін до установчих документів ТОВ «Бета».

Таблиця

Відображення в бухгалтерському обліку реорганізації суб'єктів господарювання як інструменту законної податкової оптимізації ПДВ

№ з/п	Проведення	Короткий зміст	Характеристика операції
1	2	3	4
Для ТОВ «Бета» (суб'єкта, що передає активи)			
1	Дт 685 Кт 10 – 2 600 000 грн	передача об'єкта нерухомого майна	У бухгалтерському обліку ТОВ «Бета» здійснюється списання об'єкта основного засобу (нерухомості) з балансу, що супроводжується одночасним відображенням зобов'язання перед новоутвореною юридичною особою – ТОВ «Гамма». Таким чином, об'єкт нерухомості вибуває з активів підприємства, а замість нього виникає борг перед правонаступником у сумі переданого активу
2	Дт 13 Кт 685 – 600 000 грн	знос, нарахований на переданий об'єкт	Відображається анулювання (списання) суми накопиченого зносу, яка була нарахована на передану нерухомість. Одночасно ця сума зараховується у зменшення зобов'язання перед ТОВ «Гамма», таким чином відображаючи передачу чистої балансової вартості активу

продовження таблиці

3	Дт 40 Кт 685 – 200 000 грн	зменшення статутного капіталу	Унаслідок виділення частини активів до новоствореного суб'єкта відбувається пропорційне зменшення статутного капіталу ТОВ «Бета». У балансі фіксується відповідне зменшення власного капіталу, що також враховується у структурі зобов'язань перед ТОВ «Гамма»
4	Дт 631 Кт 685 – 1 800 000 грн	передача кредиторської заборгованості	Відображається передача частини кредиторської заборгованості (наприклад, за розрахунками з постачальниками) новоутвореній юридичній особі. Це призводить до зменшення зобов'язань ТОВ «Бета» та одночасного зменшення суми боргу перед ТОВ «Гамма»
Для ТОВ «Гамма» (суб'єкта, що приймає активи)			
1	Дт 10 Кт 685 – 2 600 000 грн	визнання основного засобу	На балансі новоствореної компанії відображається надходження нерухомого майна як об'єкта основних засобів. Одночасно формується зобов'язання перед ТОВ «Бета», яке у подальшому буде врегульовано через внутрішні перерахунки
2	Дт 685 Кт 13 – 600 000 грн	включення накопиченого зносу	У структурі зобов'язань відображається зменшення боргу на суму зносу, який був нарахований попереднім власником. Це забезпечує коректне перенесення облікової вартості об'єкта на момент передачі
3	Дт 685 Кт 40 – 200 000 грн	формування статутного капіталу	Частина зобов'язання трансформується у власний капітал ТОВ «Гамма» шляхом формування відповідної частки статутного фонду, що юридично закріплюється у статутних документах підприємства
4	Дт 685 Кт 631 – 1 800 000 грн	визнання кредиторської заборгованості	У новій компанії відображається прийняття на себе кредиторських зобов'язань, які раніше обліковувалися у ТОВ «Бета». Відтак, відбувається перенесення боргового навантаження на ТОВ «Гамма»

Джерело: розроблено автором.

Відображення таких записів демонструє зміну балансової структури без формування доходів, витрат або податкових зобов'язань з ПДВ.

Відповідно до п.196.1.7 ПКУ, передача активів у межах процедури реорганізації у формі виділу не визнається об'єктом

оподаткування ПДВ, за умови дотримання критеріїв безперервності правонаступництва та належного документального оформлення [11]. Відтак, навіть передача об'єктів нерухомості або інших цінних активів між пов'язаними структурами не супроводжується необхідністю нарахування податкових зобов'язань.

У подальшому ТОВ «Гамма» як правонаступник може мати право на відображення податкового кредиту за певними активами, якщо такий кредит був сформований ТОВ «Бета» до реорганізації. Таким чином, реорганізація виступає не лише як засіб реструктуризації активів, а й як механізм податкового планування, що дозволяє знизити загальне податкове навантаження, зокрема з ПДВ.

Висновки і перспективи подальших розвідок. У результаті проведеного дослідження обґрунтовано доцільність застосування механізмів реорганізації юридичних осіб як одного з ефективних інструментів легальної оптимізації податку на додану вартість. Розкрито ключові переваги такого підходу, зокрема можливість передачі активів і зобов'язань без виникнення податкових зобов'язань із ПДВ, що значно знижує фіскальне навантаження на підприємство. На прикладі моделювання господарських операцій у таблиці підтверджено, що при належному документальному оформленні та дотриманні законодавчих вимог, такі трансакції не підлягають оподаткуванню згідно з п. 196.1.7 ПКУ, оскільки не є постачанням у податковому сенсі.

Аналіз бухгалтерських проведення, відображених у табличному форматі, засвідчив, що передача основних засобів, зносу, статутного капіталу та зобов'язань може бути реалізована без формування податкових ризиків, а балансова структура підприємства – відкоригована у спосіб, що сприяє ефективному податковому плануванню. Такі підходи особливо актуальні в умовах динамічних змін податкової політики, економічної турбулентності та зростання уваги контролюючих органів до ризикових операцій з ПДВ.

Визначено, що реорганізація може бути використана як інструмент попереднього структурування активів перед їх відчуженням, а також для формування оптимальної податкової конфігурації всередині корпоративної групи. Зокрема, операції з виділення можуть забезпечити диференціацію податкових режимів, розподіл ризиків та підвищення ліквідності без створення фіскального навантаження.

Таким чином, реорганізація юридичної особи виступає комплексним фінансово-організаційним інструментом, який забезпечує легальне зниження податкових зобов'язань, зокрема з ПДВ, за рахунок виключення таких операцій з об'єкта оподаткування. Водночас реалізація подібної стратегії потребує високого рівня професійної підготовки, ретельного планування та дотримання законодавчих норм, аби уникнути податкових ризиків та санкцій з боку контролюючих органів.

1. Index.minfin.com.ua. Структура доходів Зведеного бюджету України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/income> (дата звернення: 03.05.2025).
2. Державна податкова служба України. Структура доходів загального фонду державного бюджету за 2024 рік. URL: <https://tax.gov.ua/data/files/514614.pdf> (дата звернення: 03.05.2025).
3. Яндульська Ю. С., Мельник Т. Г. Комплексний підхід до контролю розрахунків за ПДВ в системі податкового планування на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 46. С. 149–157. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-43> (дата звернення: 03.05.2025).
4. Мартиненко В. П. Оцінка ефективності податкового планування підприємств. *Науковий вісник Прикарпатського національного університету*. 2013. № 1. URL: <https://pnu.edu.ua/depart/Finances/resource/file/Збірник/2013-1/Мартиненко.pdf> (дата звернення: 03.05.2025).
5. Самусевич Я. В., Височина А. В. Податкове планування та основи податкової оптимізації : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2021. 344 с.
6. Самусевич Я. В., Височина А. В. Податкове планування в системі державного регулювання економіки. *Актуальні проблеми правознавства*. 2023. № 4(32). С. 174–180. URL: <https://apir.org.ua/index.php/lais/article/view/459> (дата звернення: 03.05.2025).
7. Греца Я. В. Зміст, правові засоби та межі податкового планування. Ужгород : Ужгородський національний університет, 2020. 256 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/38528/1/Монографія%20Греца%20Я.В.%20Зміст,%20правові%20засоби%20та%20межі%20податкового%20планування.pdf> (дата звернення: 03.05.2025).
8. Осадча О. О. Податкове планування та мінімізація податкових ризиків підприємств. *Науковий вісник ОА*. 2020. № 1 (17). С. 67–74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2019_14_19 (дата звернення: 03.05.2025).
9. Державна податкова служба України. Інформація про обсяги відшкодування податку на додану вартість. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-vidshkoduвання-pdchv/informatsiya-pro-obsyagi-vidshkoduвання/> (дата звернення: 03.05.2025).
10. Оптимізація ПДВ і податкове навантаження: практичні аспекти. *Темінар.ua*. URL: <https://teminar.ua/news/7236-optimizaciya-pdv-i-podatkovе-navantazennya-practicni-aspekti> (дата звернення: 03.05.2025).
11. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (зі змін і допов.). Розд. V «Податок на додану вартість». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 03.05.2025).

REFERENCES:

1. Index.minfin.com.ua. Struktura dokhodiv Zvedenoho biudzhetu Ukrainy. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/income> (data zvernennia: 03.05.2025).
  2. Derzhavna podatkovna sluzhba Ukrainy. Struktura dokhodiv zahalnoho fondu derzhavnoho biudzhetu za 2024 rik. URL: <https://tax.gov.ua/data/files/514614.pdf> (data zvernennia: 03.05.2025).
  3. Yandulska Yu. S., Melnyk T. H. Kompleksnyi pidkhid do kontroliu rozrakhunkiv za PDV v systemi podatkovoho planuvannia na pidpriemstvi. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2022. Vyp. 46. S. 149–157. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-43> (data zvernennia: 03.05.2025).
  4. Martynenko V. P. Otsinka efektyvnosti podatkovoho planuvannia pidpriemstv. *Naukovyi visnyk Prykarpatskoho natsionalnoho universytetu*. 2013. № 1. URL: <https://pnu.edu.ua/depart/Finances/resource/file/Zbirnyk/2013-1/Martynenko.pdf> (data zvernennia: 03.05.2025).
  5. Samusevych Ya. V., Vysochyna A. V. Podatkove planuvannia ta osnovy podatkovoi optymizatsii : navch. posib. Sumy : Sumskiy derzhavnyi universytet, 2021. 344 s.
  6. Samusevych Ya. V., Vysochyna A. V. Podatkove planuvannia v systemi derzhavnoho rehuliuвання ekonomiky. *Aktualni problemy pravoznavstva*. 2023. № 4(32). S. 174–180. URL: <https://apir.org.ua/index.php/lais/article/view/459> (data zvernennia: 03.05.2025).
  7. Hretsa Ya. V. Zmist, pravovi zasoby ta mezhi podatkovoho planuvannia. Uzhhorod : Uzhhorodskiy natsionalnyi universytet, 2020. 256 s. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/38528/1/Monohrafiia%20Hretsa%20la.V.%20Zmist,%20pravovi%20zasoby%20ta%20mezhi%20podatkovoho%20planuvannia.pdf> (data zvernennia: 03.05.2025).
  8. Osadcha O. O. Podatkove planuvannia ta minimizatsiia podatkovykh ryzykiv pidpriemstv. *Naukovyi visnyk OA*. 2020. № 1 (17). S. 67–74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2019_14_19 (data zvernennia: 03.05.2025).
  9. Derzhavna podatkovna sluzhba Ukrainy. Informatsiia pro obsiahы vidshkoduvannia podatku na dodanu vartist. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-vidshkoduvannya-pdchv/informatsiya-pro-obsyagi-vidshkoduvannya/> (data zvernennia: 03.05.2025).
  10. Optymizatsiia PDV i podatkovе navantazhennia: praktychni aspekty. *7eminar.ua*. URL: <https://7eminar.ua/news/7236-optimizaciya-pdv-i-podatkovе-navantazennya-practicni-aspekti> (data zvernennia: 03.05.2025).
  11. Podatkovyi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 02.12.2010 r. № 2755-VI (zi zmin. i dopov.). Rozd. V «Podatok na dodanu vartist». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (data zvernennia: 03.05.2025).
-

Osadcha O. O. [1; ORCID ID: 0000-0003-1314-3281],

Doctor of Economics, Professor,

Duma V. L. [1; ORCID ID: 0000-0002-6568-8884],

Candidate of Economics (Ph.D.), Associate Professor

¹National University of Water and Environmental Engineering, Rivne

OPTIMIZATION OF VALUE-ADDED TAX THROUGH REORGANIZATION OF A LEGAL ENTITY: THEORETICAL AND PRACTICAL ANALYSIS

The article presents a comprehensive theoretical and practical analysis of value-added tax (VAT) optimization through the reorganization of legal entities under the current tax legislation of Ukraine. Given the fiscal importance of VAT as one of the primary sources of public revenue and its high susceptibility to avoidance schemes, the study substantiates the necessity of strategic tax planning as a means of ensuring both legal compliance and business efficiency. Particular attention is paid to the use of corporate reorganization – especially the procedures of spin-off and division – as legitimate instruments for reducing the tax burden without creating VAT liabilities or violating tax law provisions.

The research systematizes the legal framework and accounting mechanisms that allow for the structured and tax-neutral transfer of assets and liabilities in the context of legal entity reorganization. A methodological toolkit is presented for assessing the fiscal and operational effects of such transfers. The article models and illustrates these processes through detailed accounting entries that show the impact of such operations on both the company transferring the assets and the newly created legal entity. A key emphasis is placed on the structured comparative table that captures the essence of the financial flows during reorganization, providing a practical and transparent reference for financial professionals, accountants, and tax consultants.

The findings reveal that reorganization may serve not only as a tool of operational restructuring but also as a strategic component of lawful tax optimization. Such measures contribute to improved liquidity, enhanced control over tax liabilities, and stronger financial resilience, especially in periods of economic uncertainty. The study proves that this approach enables businesses to preserve working capital, reduce fiscal risks, and improve the predictability of tax burdens across operational cycles. The paper concludes that applying reorganization procedures in full compliance with applicable tax legislation enables the achievement of long-term financial sustainability

while maintaining transparency, accountability, and alignment with the principles of fair and responsible taxation.

Keywords: tax optimization; VAT; reorganization of a legal entity; tax planning; fiscal policy; legal minimization of tax burden.

Отримано: 05 травня 2025 року
Прорецензовано: 10 травня 2025 року
Прийнято до друку: 04 липня 2025 року